

Emina Delilović-Kevrić

OSMI DAN U ŽIVOTU JASMINE J.

Osmi dan - lekcija o proljeću

Šta se toliko brineš? Uzmi je i zagrli!, reče mi časna sestra, koja je sada bila medicinska sestra u improviziranom rodilištu zajedno sa mnom i još par roditelja.

Ako je uništeno jučer, postoji sutra. Njeno sutra. Tvoje sutra s njom. Ona nije ništa kriva. Prigrlj je, zagrlj je, nastavlja teatralno dok buljim u plafon na kojem je po ćoškovima pauk dao sve iz svoje utrobe. Moja je utroba prazna. Na pamet su mi pale riječi starih Slavena da je žena koja nije trudna, prazna. Ignorišem glad koja me opsjela nakon mučnog poroda. Potom pogledom prelazim na šutljivi smotuljak umotan u pamučnu dekiću.

Razmisli o imenu. Reče mi cimerka. *Moj se sin trebao zvati Kemal, ali ćemo mu dati ime Jamal. Znaš, to je moderna verzija našeg imena Džemo. Muž je oduvijek slušao muziku američku osamdesetih, devedesetih, nemam pojma. Sad je samo mrtav. I ja to čujem.*

Sestra mi prilazi i stavlja mi smotuljak u krilo, a potom šapuće: *Znaš i mene su, kad su mene.. što ne bi i tebe.* Gledam u njene oštre crte lice i zamišljam ko bi bio spreman da to uradi.

Kako se zoveš?, upitam ju.

Vesna. Kao boginja proljeća. *To mi je ime ćaća dao*, odgovori mi.

Vesna, zvat će se Vesna.

Prvi dan - proces selekcije

Moje srednjoškolske prijateljice, komšinice, moja svekrva, njihove svekrve i ja sjedimo u podrumu, skupljenih kostiju i kože. Neke od nas su se upišale od straha dok slušaju krike jedne,

pa druge, odmah iza zastora od vojničke deke koja smrdi na rakiju i mokraću. Dok čekam svoj red držim svekrvu za ruke. Ona me pogleda i kaže: *Jasmina, samo ovo preživi, nikad niko neće saznat.*

A ti, majko, hoćeš li ti preživjeti? Upitam je. Ona se pravi da ne čuje.

Poslije je odvode. Njen pogled je bio tih i nenametljiv.

Uvijek djecu prije mraka u kuću uvedi, kokoške zatvori i uvijek vrata s molitvom zatvori. Reče mi, iako djece nisam imala, samo par kokoški o kojima smo nas dvije brinule, dok je muž radio na terenu.

Sve će ovo proći, ne daj da te gamad uništi, dodala je, a zatim nestala iza zavjesa. Vojska neprijateljska je poklala sve kokoške u našem komšiluku i sada nije bilo razlike između nas i obezglavljenih kokoški koje su prosipale krv po dvorištima. Krika nije pustila, ne znam šta su joj učinili. Zamisljala sam koliko je hrabra bila da se nije nimalo čula, da li od stida ili prkosa. Neke su se vraćale, a neke nisu. One koje su se vratile, ličile su na izbezumljena bića koja su bila obični ratni plijen za uživanje, a one koje se nisu vratile - one nikad nisu pronađene. To je bio posljednji put da smo se vidjele, i posljednji put da sam ljudsko biće pogledala duboko. Svako naredno je odavalo manje smisla.

Ja sam se držala one da je najbolje da se opustim, da manje boli, da sva ova mučna i užasno duga i iscrpljujuća agonija prođe što prije, pa kakav god njen kraj bio. Riječ smrt je izgledala smiješna i besmislena. Kada je došao red na mene, jedan me držao za glavu, a drugi je pomahnitalo radio svoj posao. Treći je uredno psovao i tražio upaljač da zapali. Moje su oči govorile *Žile, jesi li to ti?* Žiletu se glava mahnito tresla, mom školskom drugu koji mi je jedno vrijeme bio simpatija. Žile je stenjao i izivljavao svoje tijelo nad mojim, a ja sam samo vidjela kako se dlake njišu iz crnog mladeža na njegovom licu. Potom sam počela da plačem pitajući se kako mi se mogao svidati takav monstrum.

Žile je mislio da plačem od boli, pa mi je opalio šamar i rekao *kujo nek te boli još jače,* ali nije znao da sam plakala od tuge i to je bilo sasvim svejedno, jer Žiletu je bio mozak ispran, duša isprana, tijelo izvještačeno. Možda je Žile majku usmrtio, možda će i mene. Svašta mi je prolazilo kroz glavu, dok je mučni proces trajao. Znam samo da sam zaspala, a onda se probudila

na kamionu sa drugim ženama koje su smrdile na znoj, na alkohol, spermu. Govorio je samo teški julski dan.

Drugi dan - eksplozija šutnje

Žene, hajmo na kupanje! Uzviknula je neka starica, jedina iz naše grupe koja je preživjela silovanje.

Hajmo, dignite glave, ko im jebe mater, nek je živa glava na ramenima ostala! Počele smo ustajati jedna za drugom. Kuća u koju smo došle, nakon nekoliko dana putovanja, bila je prostrana. Imale smo vodu. I to je bilo dovoljno da se život pokrene. Staricu smo počele zvati majkom. Ona nas je rasporedila u dvije-tri sobe kuće koje je naša vojska zauzela. Bile smo plijen za razmjenu. Strahovale smo i od njihovih i od naših, ne znajući kada će nas ko i za šta upotrijebiti. Danima sam gledala u slike drugih ljudi po vitrinama, naročito djeda sa unucima na ljulji ispred iste kuće, diplome inženjera mašinstva, svjedodžbe djece. Kuća u kojoj sam bila smještena imala je čudan glas, da li je to bio glas mrtvih ukućana, ili moja savjest nikada nisam doznala. Jedino smijeh nije imao svoje lice.

Treći dan - nemogući bijeg atoma

Prvi put sam pomuzla kravu. Vojska nam je dovezla dvije holandske krave i koze. Dok je trajala nestašica hrane pile smo mlijeko, vodile krave i koze na ispašu pored kuća u kojima smo boravile. U početku sam se zahvaljivala Bogu na mlijeku, i na kravu gledala kao na svetu životinju, a onda sam počela povraćati na miris đubreta, i na okus mlijeka. Iz sebe sam izbacivala sve što se moglo izbaciti, svaku pomisao na majku, na supruga o kojem već mjesec dana ništa nisam čula, izbacivala sam humanitarne pakete, nisam podnosila okus gulaša, nisam podnosila miris šećera, brašna, ulja. Nisam podnosila život u bilo kojoj nijansi, naročito kada započne iznenadno granitiranje, pa se zbijemo jedna kraj druge, misleći hoće li zalutalo tijelo bombe usmrtiti našu preplašenu stoku i hoće li ući četverice, peterica ili bezbroj njih u sobu, i da ćemo početi slušati krikove naših maternica. Nismo znale da li će ući naši ili njihovi, ni koje više ko.

Iako je sve izgledalo zastrašujuće jednolično, atomi nisu probijali kožu, i ništa se nije moglo reći osim rat je i ništa se ne dešava.

Odjeću smo prale na potoku u blizini groblja. Tu se slijevala krv iz platnenih krpa koje nekima od nas nisu trebale više. Ja sam plakala, ljubila, pa povraćala na miris svojih krpa. Pitala sam zašto se baš meni ovo dešava, a onda sam shvatila da nema razlike između mene i bilo koje druge žene u ovom ratu.

Nemoj plakat, može otić' samo. Dat će Bog da ode samo od sebe. Je l' ti prvo? Prvo najbrže ode. Dižite žene lonce, otiće sama pašćad! - vikala nam je starica Hanifa.

Četvrti dan - poziv ljubavi

Ubit ćeš me prije nego što kažem keks.

Ti si izdajica. Kurva. Ubit ću te kad te vidim.

Ubila si mi i mater. Zašto je nisi spasila? Ginem na frontu, a ti se smucaš s drugima.

Volim te, vrati se živ. Sve će ovo da se zove jučer. Otići ćemo u drugu državu. Ja ću biti pravnica, a ti uspješan biznismen. Hanifa kaže da će otić samo. Nije ni moje. Nije od moje volje, kože, ali je od mog krika. Šta je to?

Kopile. Nosiš kopile, što se nisi ubila. Bolje da si mrtva, nego to.

Ovako je otprilike izgledao razgovor između mog muža i mene u mojoj glavi, prije nego je došao red da razgovaram sa njim u jednominutnom pokušaju da razmjenimo par riječi. *Ja sam dobra cura, znaš da se dobre cure udaju u selo*, tješila sam sama sebe.

Umjesto toga čula sam *Živ sam! Živ sam Jasmina. Gdje mi je mater?*

Eno je spava.. I ja sam živa.

Sad je našla spavat! Poljubi je, volim vas obje.

I mi tebe.

Nisam mu rekla da je majka mrtva, niti da sam trudna.

Nijedna od nas nije rekla mužu da je trudna, a bilo nas je više od pola. One koje nisu bile trudne, nikada nisu bile sretnije. Nisam osjećala ništa, pa ni uzbuđenje što je moj muž živ niti što nosim potencijalnog Žileta u stomaku, ili što sam izdala muža, majku, domovinu.

Peti dan - pokušaji izbavljenja

Jutros je jedna od nas, Melisa, skočila sa drugog sprata, na glavu ili na stomak, to nisam mogla da gledam. Hanifa ju je prekrila krvavim čaršafom na kojem je pokušala iglom da joj izvuče ono što je u njoj. Zapalila je i rekla da je ovo ovako moralo biti i da je to njena nafaka.

Poslije Melise, više niko nije bio raspoložen za igranje iglama. Bilo je lupanja po stomacima, pušenja trave iz bašte, gladovanja, pokušaj smrzavanja na minusima, ali igri iglama više nije bilo.

Ja sam pokušala pušiti osušenu travu iz bašte, misleći kako će ovo iz mene odlučiti otići, ali ništa se nije dešavalo. Kako će mu otpasti jedan dio tijela, rep, glava, ili kako će jednostavno poželjeti nestati iz mene. Stomak je rastao uprkos povraćanju, pušenju, dizanju teških predmeta. Kako je vrijeme prolazilo počele smo koristiti neku riječ za „to“ u nama i normalno se saživjeti sa svojim stomacima. Najčešće smo stavljale ruke na stomak i pokazivale glavom o kome mislimo. Ponekad mi je bilo smiješno kada bih zamislila da će sva naša djeca ličiti na našeg druga iz klupe, Žileta. Poslije toga bih samo zaplakala i mislila hoće li suze ikada prestati u mraku.

Šesti dan - majčinstvo ili zvijezda u stomaku

Najviše volim kada je noć. Pred spavanje odem u druge dimenzije, najsličnije pogledu prema beskrajnom nebu na kojem svjetlucaju radikalno slobodni atomi zvijezda. Rat je počeo da se dešava pred komšijskim vratima. Sve dalje je od nas. Ginu neki drugi ljudi, u mojoj tišini vrište neke druge žene. Sve sam više slobodna da mazim svoj stomak i razmišljam da li je djevojčica ili

je dječak, naročito kada se umirim, pa počne izvoditi vragolije. U nekim normalnim vremenima, ovo je možda mogao biti dan kada bih došla sa ultrazvuka i saznala da nosim djevojčicu ili dječaka, da ima očevu bradu ili stopala, da kud ikamo nema moj život.

Sinoć sam sanjala majku. Rekla mi je da bih trebala kopile ostaviti u bolnici, ako uopće budem imala šanse da se porodim u nekoj bolnici.

Kako ćeš mi sinu reći, sramota je to bona!?, rekla mi je.

Ali, majko, nisam kriva, moraš shvatit. Hajde uđi u kuću, granatiraju.

Neka, neću dok je i to u tebi tu.

Hajde, majko, sve će se ovo zvati jučer.

Neka, neću!

Granata veličine moje želje da se oslobodim ovoga svega pala je ispred kuće i obezglavila majku.

Probudila sam se snažno iz sna. Hanifa me držala za glavu i rekla da duboko dišem, da sam samo loše sanjala. Zaplakala sam i stisnula je kao nikad nikoga.

Sedmi dan – To nikada nije bila moja kuća

Muž mi je nestao. Čula sam komšinku Hanku kada je šaputala ženama da se objesio u šumi, jer je čuo da sam trudna. Neki su ga ljudi pronašli i zakopali u nedodijji. Ništa je nisam pitala, pravila sam se da ne čujem.

Moj će mene ubiti i šakama i nogama, rekla je kroz plač.

Tako je i bilo. Kad su nas vratili našim kućama, vidjela sam kako je muž bije i nogama i rukama. Potom su je odvezli u bonicu, rodila je mrtvog sina. Nikada je više nisam vidjela.

Kuća koja je bila ispred mene, bila je sve osim moja. Proljeće je preko noći zasjenilo rat, pa je stara probegarana lipa bila lijepa uprskos svemu oko nje. Kuća je bila puna rupa od gelera,

popucalih prozora, otvorenih vrata. U njoj nije bilo ničega, gorjela je. Nije ostala nijedna naša uspomena, nijedna zajednička fotografija, ništa što je slutilo da smo bili živi. Ipak, stajala sam na svojim nogama u čitavom haosu koji je trajao i jučer i danas i ne sluti mu se kraj. Nešto u meni je nekom logikom živjelo, a da mu nisam znala smisao.

Držala sam se za stomak i nisam imala snage da uđem unutra niti da se borim da je oživim. Imala sam jedino to što nosim u sebi i to je bilo samo moje. Nikakva druga istina nije bila moguća.

U ratnom prihvatilištu za djecu, starce, silovane žene, žrtve logora, stajalo je i par nas kojima se muževi nikada nisu vratili, a za koje uža i šira porodica nikada nije željela da čuje. Bilo je tu mnogo šutnje koju je samo prekidao plač novorođene djece.

Sve će biti lakše kada rodiš, rekla je sestra milujući me po kosi dok me zeleni zastor koji je moj krik djelio od ostalih, podsjećao na novi dan drugačiji od svih do sad.